

**REPERE PSIHOLINGVISTICE ȘI SOCIO(IN)CULTURALE
Pentru un repertoir de transpunere scenică a comicalui
de limbaj caragialian**

Cristian Stamatoiu

DOI 10.46522/CT.2021.02.01

Abstract:

*Sociolinguistic and Socio(un)Cultural. Reference Points for a
Glossary of Stage Directing the Caragialian Comic Language*

The study identifies the necessity of opening new access paths towards the subtleties of Caragiale's texts for any type of reader, even though they are specifically aimed at the theatrical producers of his comedies. Renouncing the classic literary-dramatic analyses, we will investigate the abysmal psychology of the characters and their interrelationships on the paths of the popular etymologies, as symptoms of the inherent lack of culture for any category of impostors. Ostensibly preposterous in their tragic precariousness, these "acts of failed discourse" will reveal the true personality of the ... perso-nullity (!), which, if ignored, would lead to the failure of an authentic stage presence of the character. These decryptions can then be classified as a practical tool for working on the stage: a *Glossary* that will provide a solid basis for developing the vision of each stage artist, critic or competent reader/spectator of Caragiale.

Keywords:

*Caragiale, language, psycholinguistic, sociological criticism,
communication acts*

Esența comicului a rezidat dintotdeauna în discrepanța dintre fond și formă, dintre consistență și pretenție, dintre gest și rostire, diferind doar mijloacele dramatice de realizare a sa. Printre ele, un loc privilegiat îl ocupă comicul de limbaj care, la Caragiale, depășește cu mult nivelul ironizării culorii regionale ori a barbarismelor, a inculturii plenare ori a prostiei concentrate. Depășindu-și condiția filologică, abaterea lingvistică se va profila precum un simptom relevant pentru gena „moftologică” reprezentabilă ori-când scenic, însă, tocmai de aceea, și cinematografic.

1. Viză pentru „Caragialume“

Personajele din „Caragialume“¹ se coagulează într-un cronotop sociopat cu pretenția de patrie. Acolo, coeziunea are ca scop sfâșierea reciprocă, parazitarea tuturor celorlalți și afirmarea fără limite a *selecției negative a valorilor*. Ea nu este stipulată în vreo lege scrisă, ci se află întipărită într-o genetică șchioapă, de unde acționează invizibil, dar și inexorabil. Se asigură, astfel, activarea unei antitetici care promovează sistematic nulitățile spre vârful piramidei administrativ-politice, adică o „prostocrație”. Și cu cât vidul afectiv și intelectual al individului este mai aproape de zero absolut, cu atât absorbția spre sferele înalte a imposturii va fi mai accentuată și mai accelerată. Se obține finalmente o lume ca de *anti-basm*. Iar exponentul acestei „sisteme” este lupta politică între două nulități (Farfuridi vs. Cațavencu) din care va ieși câștigătoare o a treia (Dandanache), pentru că le va însuma defectele (I.L.C., *OSP*).

Astfel, patria Caragialumii este: „«pentru patrioți, nu patrioți(i) pentru o patrie», iar cu toții sunt mulțumiți că au dobândit câte ceva, fără a merita nimic din partea Patriei, pentru că și «slujbele sunt pentru slujbași, nu slujbași(i) pentru slujbe»“². Ba mai mult, constituirea acestora din însumarea tuturor destinelor componente va genera, la nivel ideatic, o

1. Concept expus în lucrarea noastră *Caragialumea – matrice și prefigurare*, Tg-Mureș, Editura Universității de Teatru, 1993.

2. Dan C. Mihăilescu, *I. L. Caragiale despre lume, artă și neamul*

FICȚIUNE STATALĂ în care: „...în loc să derive guvernul din majoritatea reprezentanței naționale, derivă unanimitatea acesteia de la guvern”³. Pe o astfel de matrice malformată se cristalizează astfel un „stat... antistatal”⁴, conturat de Caragi-ale după următoarele coordonate: „poate că nici într-un Stat, din Europa cel puțin, nu există atâta extravagantă deosebire între realitate și aparență, între ființă și mască”⁵, pentru că el e condus de „o oligarhie mutabilă de perpetuă primeneală accesibilă oricui prin nimereală, prin loterie, prin aventură. Îndrăzneală multă, lipsă de orice scrupuluri, renunțare la demnitate personală, la onoarea familiei, infamie chiar, dacă trebuie, și puțintel noroc – și cariera strălucită e gata”⁶. Apare astfel o „nobleță” cu „blazoane pe care nu s-a uscat bine poleiala”, ceea ce nu o împiedică să trăiască într-un „lux princiar”, „în mijlocul unui popor eminentemente agricol, care, în loc să prospere și el în acest timp, a dat mereu înapoi”⁷. În consecință, între „această strânsură de năvală, care-și schimbă fizionomia în fiecare zi, care n-are nicio nevoie mai presus de cele individuale, care nu poate avea o tradiție”⁸ și „masa poporului [...] este o prăpastie de interese și de sentimente pe care aceste clase n-au știut-o umple încetul cu încetul, ba chiar și-au dat toată osteneala s-o sape cât mai adânc”⁹.

românesc, București, Humanitas, 1994, pp. 120-122. V. I. L. Caragi-ale, *Opere V*, București, Fundațiile Regale, p. 182.

3. Dan C. Mihăilescu, *I. L. Caragi-ale despre lume...*, ed. cit., p. 122. V. I. L. Caragi-ale, *Opere V*, ed. cit., p. 172.

4. Cristian Stamatoiu, „Lanțul slăbiciunilor” comunicative în lumea lui Caragi-ale și în cea de azi, București, Editura Eikon, 2017, p. 260, cu o dezvoltare în cap. 7, „De natura (i)mundi caragi-aliensis”, pp. 255-330.

5. Dan C. Mihăilescu, *I. L. Caragi-ale despre lume...*, ed. cit., p. 124. V. I. L. Caragi-ale, *Opere V*, ed. cit., p. 167.

6. Dan C. Mihăilescu, *I. L. Caragi-ale despre lume...*, ed. cit., pp. 120-121. V. I. L. Caragi-ale, *Opere V*, ed. cit., p. 175.

7. Dan C. Mihăilescu, *I. L. Caragi-ale despre lume...*, ed. cit., p. 125. V. I. L. Caragi-ale, *Opere V*, ed. cit., p. 105.

8. Dan C. Mihăilescu, *I. L. Caragi-ale despre lume...*, ed. cit., p. 112. V. I. L. Caragi-ale, *Opere IV*, București, ESPLA, p. 72.

9. Dan C. Mihăilescu, *I. L. Caragi-ale despre lume...*, ed. cit., p. 120. V. I. L. Caragi-ale, *Opere V*, ed. cit., p. 179.

Numai că, „la un moment, oligarhia dă semne de demență: [...], fenomen ridicul și deplorabil, ca totdeauna numitul *delirium persecutionis*. Nu le vine politicienilor noștri să creadă că dezastrul este urmarea fatală a sistemelor lor politice, și-i caută explicația la kilometri departe, când, dacă ar fi în stare să se uite bine, ar putea-o găsi sub vârful nasului”¹⁰.

Acestei „sisteme” îi corespund cu brio încă din perioada interbelică simptomele așa-numitei „ilfovite” care se traduce prin „criminalitate, cretinism și voioșie”. Dar nici măcar un sistem social, oricât de viciat să fie, nu poate funcționa la nesfârșit, un *perpetuum mobile* fiind o imposibilitate obiectivă. Aceste comedii lasă deci să se întrevadă o... „apocalipsă după Caragiale”¹¹ ce va surveni implacabil la capătul unei sistematice sfidări a unor legi ale naturalului: „Disfuncționalitățile se tot acumulează astfel de la un faliment moral la altul, până când ajung insuportabile pentru cetățean și imposibil de gerat pentru o administrație tot mai fragilizată... Exact la fel precum în finalurile deschise ale lui I. L. Caragiale în care viitorul se prefigurează a fi o spirală tot mai strânsă a (de)căderii transformată finalmente într-o verticală a prăbușirii”¹².

Cea mai evidentă exprimare a imposturii generalizate din Caragialume se manifestă în special prin traseele psiholingvistice ale *etimologiei populare* transfigurată în *stileme*, cât și ale altor mijloace lingvistice având impact stilistic.

Deși personajul este marcat constant de tracul de a nu-și dezvălui cumva impostura, el nu-și poate sufoca finalmente adevărul sine. Și mai ales atunci când dorește să pară altceva decât este, printre faliile dintre aparență și esență se strecoară autodemascator câte o mostră de adevăr interior... „monstră” (sic!), încât provoacă un comic devastator de care doar persoana parazitată nu-și dă seama. Iar manifestările acesteia au constant un suport psiholingvistic, așa precum

10. Cristian Stamatoiu, *Caragialumea – matrice și prefigurare...*, ed. cit., pp. 260-261.

11. V. cap. „«O societate fără moral și fără prințip» în drumul ei vesel spre apocaliptic”, în: Cristian Stamatoiu, „*Lanțul slăbiciunilor*” *comunicaționale*, ed. cit., pp. 104-114.

12. *Ibidem*, p. 196.

arătam și într-o lucrare anterioară¹³: „Exemplul clasic al acestei patologii comunicaționale îl constituie în Caragialume tirada lui Cațavencu care se demască «pre limba lui» printr-un anacolut și o ezitare de a continua frazarea: «vreau ceea ce merit în orașul ăsta de gogomani, unde sunt cel d-întâi... între frunțașii politici !»“ (I.L.C., OSP, II, 9 / s.n.).

Fără să vrea, „amicul Nae“ recunoaște public o realitate altfel bine disimulată, și anume, pe aceea a nespusei sale nimicnicii. Iar descendenții lui s-au ilustrat peste veac prin aserțiuni care își pot oricând depăși modelul: „Cine se va dovedi că a avut un angajament cu Securitatea va fi dat afară, în frunte cu mine“ și „Toți am fost puțin securiști“¹⁴; „Domnul Ion Cristoiu a spus despre mine că *sunt corupt încă de pe vremea când nu eram*“¹⁵; „REPORTER: Credeți că sunt prea mulți ofițeri de informații în România? / M.G.: *Nu știm câți suntem, în primul rând*“¹⁶ (s.n.).

Evoluția tehnologiei în general și a celei a comunicațiilor, în special, nu a atenuat defel traseele perverse ale autodemascării produse de incongruența gândirii, ba dimpotrivă, le-a făcut doar să fie diseminate instantaneu și la o scară tot mai largă, precum: „Eram la partid numai câini bolnavi“¹⁷ (s.n.).

2. Și totuși textul...

Lectura până la ultima consecință scenică a textului dramatic are un statut unic. Perceput prin intermediul obiectului cultural al cărții imprimare sau electronice, el este

13. *Ibidem*, pp. 238-238.

14. Dan Voiculescu și, respectiv, Ion Diaconescu, în: Radu Paraschivescu, *Cum gândesc politicienii (cum, gândesc politicienii?!). Catalog de perle*, București, Humanitas, 2018, p. 179.

15. Viorel Hrebenciuc, în: *ibidem*, p. 182.

16. Mircea Geoană, în: *ibidem*, p. 187. *Nota bene*. Pentru că acest studiu vizează fenomene psihosociale, iar nu persoane, s-a considerat oportun de a se abrevia numele respondentului, deși autorul cărții îi utilizase numele în clar. Oricum, dacă există intenția cititorului de a identifica emitentul, operația este posibilă prin accesarea referințelor bibliografice de subsol.

17. Corneliu Vadim Tudor, în: *ibidem*, p. 213.

încărcat cu o literaritate potențială, transformabilă în semn scenic în măsura în care face parte din categoria creațiilor etern... contemporane.

În cazul intrării receptorului în rezonanță cu textul literar, se activează invariabil starea de *catharsis*. Chiar dacă o astfel de trăire privilegiată își este mereu constantă, căile prin care genurile literare pot să o producă sunt diferite. Dacă lirica mizează pe o identificare a conștiinței receptoare cu egoul hipertrofiat și ultrasensibil al poetului, epicul propune din punctul de vedere al unei persoane a treia (mai mult sau mai puțin obiective) situații în care să ne putem substitui ca martor sau chiar ca personaj, pentru ca textul dramatic să dezvolte virtuțile dialogului ce evocă relații și dezbate probleme existențiale. Însă o astfel de *lectură* nu va putea fructifica deplin mesajul textului dramatic doar dacă este „spațializată”¹⁸ pe scena imaginarului, pentru ca, la rândul ei, aceasta să fie transpusă pe... *scândura scenei*.

2.1. „Viitorul și trecutul / Sunt a filei două fețe...”¹⁹

Lectura volumizatoare în cazul comediografiei lui Caragiale trebuie să țină seamă în aceeași măsură de portretul-robot al *incipitului* și al *finis-ului*. Iar, din perspectiva comediilor, se profilează trei protocoale de activare a *incipitului*; ele sunt prezente încă din *O noapte furtunoasă* (I, 1-4), pentru a deveni evidente ca mărci ale stilului Caragiale, pe măsură ce i s-a conturat comediografia (cu o infiltrare evidentă a lor chiar și în tragedia *Năpasta!*).

Mai întâi, firul dramatic debutează prin strecurarea auctorială insesizabilă în intimitatea personajelor care își vor continua netulburate logica existenței și a dialogului. Iar spectatorul va trebui să reconstituie mental evenimentele de până la momentul parcurgerii unui *text*²⁰, de cele mai multe

18. Cristian Stamatoiu, „Lanțul slăbiciunilor” *comunicaționale...*, ed. cit., pp. 10-11.

19. Mihai Eminescu, „Glossă”, în: *Poezii*, ediție adnotată de Cătălin Cioabă, București, Humanitas, pp. 388-389.

20. Maria Vodă Căpușan, *Caragiale?*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002, pp. 129-166.

ori jurnalistic, având un titlu sforăitor și pretinzând monopolul adevărului absolut (fie el și contrazis flagrant de realitate). Prezența invariabilă a unui astfel de moment fondator se explică prin religiozitatea față de litera scrisă a unor semidocti gata să divinizeze ceea ce de fapt nu înțeleg și nu stăpânesc.

Numai că obiectul admirației este, la rândul său, viciat și viciant, de vreme ce gazetele sunt cele care vehiculează mai întâi și mai întâi inexactități ce vor fi apoi amplificate în urma unor descifrări delirante. Dar această negare a negației nu conduce și la o anihilare a termenilor deficitari, ci, dimpotrivă, la însumarea lor cu efecte mistificatoare. Și nimic nu va putea împiedica enunțarea acestor aberații cu infatuare de orator inițiat în secretele vieții politice, de fapt un hermeneut fantasmagoric de serviciu. Deși constituie o surpriză, adeziunea celorlalte personaje la astfel de derapaje logice va demonstra „frățietatea“ lor într-un nimic, ba chiar recunoașterea unui ascendent moral al „cetitorului“ asupra receptorului ce așteaptă să fie astfel luminat.

Și tot cu caracter emblematic, *incipitul* mai evidențiază și opoziția între niște pretenții intelectualiste și o lipsă structurală de cultură, dar și de caracter. Impostura conștientă, sau nu, este însă întotdeauna vinovată în Caragialume. Iar aceasta, pentru că în urma ei au fost obținute și tind a fi păstrate (în pofida oricărei invalidări venite dinspre realitate) o serie de privilegii. Așa cum se poate întâmpla numai într-o lume de oricând și de oriunde a *selecției negative*.

În ceea ce privește *finis-ul*, acesta este marcat de *itemii înfrățirii* și apoi *ai continuării conflictului dincolo de cortina finală* sub forma unei *spirale descendente*. Și, cum ofensiva selecției negative pare de neoprit, se prefigurează virtual – dar cât se poate de amenințător – transformarea spiralei într-un picaj tot mai accelerat spre o inevitabilă dezagregare socială.

Ființe cu personalitate compilată, personajele lui Caragiale, după ce s-au confruntat cu ferveare aproape criminală, se vor recunoaște festiv ca fiind înfrățite. Mânate de gregaritate, ele se vor înfrăți prin investirea meschinărilor înconjurate cu aura unei feerii a unității provizorii. Desigur, vor urma alte pacturi și alte conflicte în care tipologiile/măștile

pot trece cu ușurință de la o tabără la alta și, tocmai de aceea, încheierea fiecărui ciclu al prăbușirii generale trebuie sărbătorit. Revenirea la momentul zero al reafirmării tuturor posibilităților de evoluție induce o stare de surescitare, pentru că acum fiecare se simte foarte aproape de esența sa vidă. Iar, în plus, fiecare intuiește posibilitatea propriei reinventări, chiar dacă „pe vechile dureri“ și cu un rezultat accelerat catastrofic. Elanul celebrator nu va ascunde nicio bucurie autentică, el fiind doar o expresie dezarticulată a unei unități genetice inconștiente. „Frățietatea“ caragialiană devine astfel sinonimă cu înhăitarea²¹.

Numai că, în Caragialume, cortina de final nu marchează și încheierea conflictului care este învestit *avant la lettre* cu condiția modernă de operă cu final deschis – *opera aperta*.

2.2. Coordonate ale etimologiilor populare și nu numai ale lor

Pe un astfel de traseu, va avea loc transpunerea dinspre limbaj înspre comportamentul scenic, desigur, dacă toții indicii lingvistici au fost corect identificați, pentru a fi mai apoi integrați într-o viziune artistică proprie. Această oportunitate este însă deseori ratată azi în cazul lui Caragiale (dar și al lui Alecsandri, Mușatescu, Mazilu sau Băieșu...) din două cauze. Una are caracter global și ține de tendința de a se reduce relevanța textului în favoarea teatrului-imagie, mai ales atunci când este vorba de o montare strident postmodernă; cealaltă decurge din realitățile noastre marcate de scăderea drastică a culturii francofone și a celei clasice în genere, atât la nivelul spectatorilor, cât și la cel al oamenilor de teatru, cu toții subjuogați progresiv de voga anglicistă²².

De ce ar avea însă vreo semnificație un astfel de proces sociocultural? Pentru că dramaturgii realiști dintre 1880-1947 vizau „saturizarea imposturii acelor parveniți și nou îmbogățiți

21. Cristian Stamatoiu, *Caragialumea – matrice și prefigurare...*, ed. cit., pp. 41-42.

22. Idem, „Preliminarii exacte pentru orice opinie fie ea despre teatrul românesc de azi“, Dosar-anchetă „Teatrul românesc, azi“, revista *Vatra*, 1/2 2020, pp. 73-77.

ridicați de valul tulburărilor sociale, așa cum fusese atunci cazul Revoluției pașoptiste²³. Pentru a mima elitismul, în urma căruia să-și aroge fără drept importante dignități, aceștia pretindeau în primul rând că stăpâneau limba franceză, ca și cum și-ar fi făcut studiile (ca și inexistente) în acea limbă, poate chiar la Paris. Dar [...] tocmai această prezumție îi va demasca în fața unui public, pe atunci dedicat în cel mai înalt grad francofoniei. Foarte sensibil, acel public sancționa prin cascade de râs etimologiile populare ale «omului recent»²⁴... de atunci! Ținta ironiilor nu o constituiau deloc francofonii veritabili – fie ei și cosmopoliți –, cât penibili «*francoafoni*» ce produceau serii de situații generatoare ale unui imens umor involuntar²⁵, de vreme ce ei nu stăpâneau nici măcar limba lor maternă.

Iar, pentru a suplini clivajul (a)cultural contemporan marcat la noi de erodarea francofoniei în favoarea unui anglicism la fel de găunos, ne vom axa pe elucidarea *etimologiilor populare* provenite majoritar la Caragiale tocmai din limba soră. Desigur, ele se completează cu alte modalități de limbaj și stil²⁶, cu care se împletesc mai departe în comical onomastic, de situație și de caracter(e). Numai că, dintre toate mijloacele de punere în pagină a satirei, *etimologiile populare* sunt cele mai relevante pentru dezvăluirea desenului ascuns în psihologia abisală a personajelor din comediiile lui Caragiale.

Termeni precum *etimologie populară* sau *falsă etimologie*, aflați în conjuncție cu acela de *atracție paronimică*, ar putea fi considerați poate prea pretențioși pentru uzul curent, sau

23. *Mutatis mutandis*, astăzi situația este structural de fapt aceeași, numai că „*revoluția*“ este aceea de la 1989, iar limba maimuțarită este engleza – n.n.

24. H.-R. Patapievic, *Omul recent*, București, Editura Humanitas, 2002, pp. 108-132.

25. Cristian Stamatoiu, *Etimologii populare „francoafone“ în dramaturgia românească / Des fausses étymologies «franco-aphones» dans la dramaturgie roumaine*, Iași, Editura Artes, 2015, pp. 14-15.

26. V. Cristian Stamatoiu, „*Lanțul slăbiciunilor*“ *comunicaționale...*, cap. 4: „*Mesajul «scris adânc» și figurile mentalului «rău bolnav»*“, ed. cit., pp. 60-240.

chiar un apanaj al lingviștilor și stiliștilor, dacă nu ar denumi fenomene acute ale limbajului cotidian.

Și tocmai pentru a se evita digresiunile filologice, vom concentra pe cât posibil definirea și exemplificarea *etimologiei populare* ce va fi utilizată ca *reper lingvistico-stilistic unic* în ordonarea Repertoarului nostru. Menționarea altor abateri de limbaj nu este exclusă, însă ea se va activa doar dacă ele vor fi tangente la etimologiile populare.

Ceea ce ne interesează mai întâi este să identificăm mediul, de fapt in-cultural, în care aceste fenomene survin. Adică acela al impostorilor „cu un grad înalt de ignoranță”²⁷ care – odată cocoțați prin selecția negativă a valorilor într-o demnitate nemeritată – vor încerca să dea de înțeles că ar avea o vastă cultură ce ar presupune și cunoașterea unei limbi străine la modă. În disperare de cauză, dar cu multă degajare și autosuficiență, ei vor folosi radicalisme, barbarisme și neologisme, toate achiziționate empiric, din zbor și după ureche. Lipsită de cultură, o astfel de psihologie va încerca în mod natural să-și *explicitizeze* termenul străin și necunoscut printr-o apropiere forțată de un element cunoscut empiric în cotidian.

În acest sens, literatura de specialitate face apel la exemple de etimologii populare, precum cele analizate de:

– Al. Graur²⁸:

„car *funegru*“ (formă la care s-a ajuns din cauză că vorbitorul nu cunoaște termenul de origine franceză „funèbre” și atunci apropie neologismul de culoarea „neagră”, specifică oricărui car mortuar);

„*cumparativă*“ (în loc de „cooperativă”, pentru că de acolo își făcea săteanul cumpărăturile);

„*Câine Creț*“, localitatea Königgrätz, astăzi Hradek Králové din Cehia, unde au avut loc lupte grele în 1866 între Prusia și Imperiul Austriac, în a cărui armată erau înrolați cu forța și mulți români transilvăneni;

„*fraier*“, de la „Freie Herr“ (germ.), logodnic și domn liber

27. Vasile Arvinte, *Normele limbii literare în opera lui I. L. Caragiale*, Iași, Ed. Demiurg, 2007, p. 375.

28. Al. Graur, în: cap. „Etimologia populară”, în *Lingvistica pentru toți*, București, Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 146.

încă să cheltuiască și, deci, să fie ușor de păcălit de către niște „șmecheri“ (cuvânt ce ne provine tot din germană, inițial „schmeker“ desemnând o persoană cu... gust rafinat!). *Nota bene*: Această din urmă formă apare și în proza satirică a lui Caragiale, care îl menționează pe „statisticul american Bob Schmecker“ (*Statistică*, 1893), parodiindu-i pe acei jurnaliști care vehiculează cele mai mari gogomării dacă citează un specialist american real sau închipuit. Astăzi, formula consacrată în e-media a devenit: „un cercetător american (englez; francez; rus; chinez; indian etc...) a descoperit că...“; la fel de viabilă fiind și aceea cu: „un grup de cercetători...“, după care poate urma orice ciudățenie sau chiar un *fake-news*.

– Theodor Hristea²⁹:

„*brusculadă*“ în loc de „*busculadă*“, pentru că vorbitorul apropie fals noțiunea de aceea de „brusc“;

„*prune depilate*“ apărea pe o etichetă de compot de prune fără coajă, pentru că producătorul nostru a ignorat faptul că termenul francez „*dépiler*“ se referă la înlăturarea pilozităților și că doar „*peler*“ se referă la acțiunea de curățare a fructelor/legumelor de coajă.

– Ariton Vraciu³⁰:

„*aerogant*“ pentru „arogant“, pentru că un astfel de individ „își dă aere“;

„*incuibație*“ pentru „incubație“, prin referire la familia de cuvinte „cuib“;

„*nevrologie*“ pentru „neurologie“, substituție care presupune o filieră populară preluată chiar și de Caragiale, care utilizează termenul de „nevricos“ (*Bubico*);

„*stomacologie*“ pentru „stomatologie“, de vreme ce se presupune că gura este în directă legătură cu stomacul.

La acestea, se pot adăuga și cele analizate de noi, însă pe larg, în: „*Lanțul slăbiciunilor*“ *comunicaționale în lumea lui Caragiale și în cea de azi*³¹; iar dintre acestea spicuim: *desemn* =

29. Theodor Hristea (coordonator), *Probleme de etimologie. Studii, articole, note*, București, Editura Științifică, 1968, p. 105.

30. Ariton Vraciu, *Lingvistică generală și comparată*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1980, p. 105.

31. Cristian Stamatoiu, „*Lanțul slăbiciunilor*“ *comunicaționale...*, ed.

desen, *basculată* = basculantă, lichid *antiger* = antigel, *lipsus* = lapsus, lovitură de *Cornel* = corner, funcționari *forfotari* = forfetari, *îl chinuie fiara* = suferă cu fierea (pentru „criză biliară“), *pedepsie* = epilepsie, *floriazis* = psoriazis, *tamburel* = taburet, *tunat/ă* = cu un tunning trăznit... etc., etc...

Numai că astăzi s-a ajuns să avem și un semidoctism... poliglot, de vreme ce unii vorbitori nu își mai explicitează termenii de origine franceză în românește, ci în inevitabila „ingleză“ (!). Astfel: „*Auchan* a ajuns [oʃan], ca și cum s-ar pronunța foarte britanic: «ocean»; *Carrefour* este apropiat de termenul englezesc «*atent*», fiind pronunțat asemenea lui «*careful*»; iar numele rețelei de telefonie mobilă din Franța, *Orange*, este pronunțat după o fonetică la fel de englezită ce trimite la o portocală³²... Iar procedul nu este cu nimic mai „ielitist“, decât acela semnalat de Marin Sorescu în limbajul sătenilor de la el din Bulzești, în al căror limbaj apărea termenul „potricală“,³³ pentru desemnarea unui burghiu cu braț asimetric învârtit manual excentric; și tot din aceeași regiune provine o denumire pentru un agregat de găurit mult mai eficient, o „bormașină“ denumită însă popular „boiermașină“³⁴ (deoarece acela care își permitea să o achiziționeze nu se mai chinuia atâta cu efortul fizic, devenind un adevărat „boier“ la muncă).

Se poate menționa aici și utilizarea intenționată a *etimologiilor populare / atracțiilor paronimice* de către câțiva fini umoriști porniți într-o serioasă epopee de satirizare a imposturii, precum Cornel Udrea, prin *Obiceiuri de nuntă la cangurii șchiopi*³⁵ sau Bogdan Ulmu, prin *Dicționar neserios de personaje serioase*³⁶. În mod indirect, ei atacau astfel subversiv noul semidoctism provocat de dogma stalinistă a industrializării

cit., pp. 114-134.

32. *Ibidem*, p. 112.

33. Marin Sorescu, în poemul „Nea Florea“, din vol.: *La lilioci I*, București, Cartea Românească, 1986, p. 7.

34. Dorin N. Uritescu, *Contradicții în exprimare*, București, Editura SAIS, 2009, p. 153.

35. V. Cornel Udrea, *Obiceiuri de nuntă la cangurii șchiopi*, ed. a IV-a, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2010.

36. V. Bogdan Ulmu, *Dicționar neserios de personaje serioase*, Iași, Editura Opera Magna, 2004.

forțate. Aceasta condusesse la ruperea țărânimii de folclor, de pământ și de instinctul comunicării cu natura și, în același timp, la transformarea sa într-o clasă muncitoare deabusolată, deci ușor controlabilă prin ideologie, penurie și delațiune. A apărut, în consecință, o clasă de neadaptăți gata să mimeze, și tot după ureche, modelele citadine de succes oferite de această dată de o societate comunistoidă. În plus, universul fost mic-burghez era astfel neutralizat printr-o agresiune programată a mitocăniei, așa cum este ea înfățișată în romanul/dramatizarea *Dimineața pierdută* de Gabriela Adameșteanu. Și, nu întâmplător, orizonturile degenerării induse atunci „la orașe și sate“ vor constitui linii de forță pentru romanele lui Marin Preda sau Augustin Buzura.

În ciuda cenzurii, acest fenomen de inginerie socială a fost satirizat tocmai prin intermediul speculării comice a greșelilor de limbă. Paleta expresivă a fost foarte largă, mergând de la simple scheciuri precum *Snobul* (de Alexandru Andy, cu Toma Caragiu), prin scenariul TV *Tanța și Costel/Iubirea e un lucru foarte mare* de Ion Băieșu (serial interpretat între 1967-1973 de Coca Andronescu și Octavian Cotescu), comedia *Preșul* sau romanul *Balanța* (cu versiune filmică în 1992), până la capodoperele dramatice ale lui Teodor Mazilu: *Proștii sub clar de lună* (1963), *Acești nebuni fățarnici* (1971), *Mobilă și durere* (1980)...

Figurile de limbaj în „Caragialume“, țara figurilor lui Caragiale

Universul abaterilor de limbaj cu caracter de literaritate comică se bazează la I. L. Caragiale în special pe cultivarea etimologiilor populare care conlucrează stilistic cu paronimele (cu care se interferează), antonimele, omonimele, sinonimele și anacolutul³⁷. Și sunt de notorietate câteva analize efectuate de-a lungul timpului în acest domeniu, cum ar fi studiile lui G. Ibrăileanu³⁸ asupra deciptării înțelesului numelor

37. Cf. Cristian Stamatoiu, „Lanțul slăbiciunilor“ comunicative..., ed. cit., pp. 60-254.

38. Garabet Ibrăileanu, *Numele proprii în opera comică a lui Caragiale*, în *Opere*, vol. III, București, Editura Minerva, 1976, pp. 246-258.

personajelor din *O scrisoare pierdută* și cel al lui Iorgu Iordan³⁹ referitor la limbajul în general al personajelor caragialiene.

Dar tema a mai fost abordată și în zilele noastre de către Theodor Hristea⁴⁰, care observă că „polițaiul“ Pristanda nu stăpânește termenul neologic „remunerație“ („rémunération“, fr.) pe care și-l explicitează prin faptul că, atunci când se ducea la ghișeu să-și încaseze salariul, *mai număra încă o dată banii* pentru ca nu cumva casierul să se fi înșelat sau să-l fi înșelat intenționat la *numărătoare!* De asemenea, se abordează „lăcrămația“ în contextul în care Nae Ipingescu, Ipistatul, e de părere că: „dacă Jupânul și Chiriac l-ar fi prins totuși pe «bagabont» și «l-ar fi umflat», «să fi poftit (posibila victimă Rică Venturiano – n.n.) la mine la *despărțire* cu *lăcrămație*», că îi «împlineam eu cât îi mai lipsea». Adică «onorabilul» afirmă nonșalant că, dacă cetățeanul agresat s-ar fi adresat autorităților cu o reclamație/plângere (de aici «*lăcrămația*»)... către *circumscripția* de poliție ce ar fi trebuit să ancheteze și să *despartă* părțile (de aici termenul de «despărțire» în loc de arhaismul «despărțământ», adică de „secție“), atunci *organul* statului – aflat în complicitate cu reclamatul – l-ar fi bătut în completare pe reclamant în chiar sediul poliției⁴¹, ceea ce ar fi implicat de asemenea niște lacrimi. În aceeași cheie polițistă, este abordat și Pampon, care este supus unui „intrigatoriu“, ceea ce dezvăluie că procesele verbale ale poliției erau astfel manipulate, încât rezultatul lor să fie conform cu interesul autorității discreționare.

Dar cea mai vastă analiză a limbajului stilistic al lui Caragiale îi aparține lui Vasile Arvinte și este desfășurată în cadrul unei lucrări remarcabile⁴², în care însă etimologiile populare

39. Iorgu Iordan, *Limba „eroilor“ lui Caragiale*, ediția a II-a, București, Societatea de științe istorice și filologice, 1957.

40. Theodor Hristea, vezi: cap. „Paronimia și atracția paronimică în limba română (cu specială referire la opera lui I. L. Caragiale)“, în rev.: *Limba și literatură*, București, 1978, nr. 1, pp. 22-23.

41. Cristian Stamatoiu, „*Lanțul slăbiciunilor*“ *comunicaționale...*, ed. cit., p. 93.

42. Este vorba de antemenționata lucrare, *Normele limbii literare în*

au fost însă ocultate din punctul de vedere al expresivității. Astfel, multe dintre ele sunt mai curând arondate unor categorii ad-hoc precum: „semantism special; calambururi; stâlcituri; deraieri lexicale“⁴³. Se remarcă totuși sublinierea etimologiilor populare „lege de murături“ (I.L.C., *CLFR*, 1) și „strada lui Marc Aoleriu“ (I.L.C., *ONF*, I, 1)⁴⁴. Prima se bazează pe o confuzie cu substrat culinar a Conului Leonida, ceea ce-l apropie de același tip explicitări ale „fratelui“ Ipingescu (ONF, *idem supra*), care apropia problema alegerilor („sufragiu“) de cea a mâncării servite exclusiv „poporului suveran“ de un chelner („sufragiu“); în ceea ce privește absenteismul de la vot („manquer le vote“, fr.→ barbarismul lui Venturiano „a manca“), Ipingescu îl va transla, spre incultura lui și a lui Dumitrache, prin românescul „a mânca“!

În aceeași tradiție a traducerii termenilor sociopolitici prin gastronomie, Leonida echivalează „legea moratoriului datoriilor“ cu „legea de murături“! Aici am putea adăuga și conotația populară a termenului „murătură“, adică aceea de „persoană acră“, asimilabilă cu finanțistii de care ar fi depins o asemenea lege. În ceea ce privește „strada lui Marc Aoleriu“, Ipistatul și același Jupân Dumitrache interpretează prin incultura lor pleneră numele împăratului roman Marc Aurelius cu care primăria botezase o stradă totuși de mahalala! Și nu este vorba aici de „mahalaua sufletească“ identificată de Garabet Ibrăileanu⁴⁵, ci chiar de mahalaua Bucureștiului. Deformarea dinspre Aureliu(s) → „Aoleriu“ se conexează aici cu ideea de bătaie administrată până la „aoleu!“ „bagabontului“ care îndrăznise să-i urmărească pe Dumitrache și pe „cucoane“ de la Grădina „Iunion“ până în apropierea locuinței lor de lângă „maidanul lui Bursuc“. Deși acest toponim de mult înghițit de metropola dâmbovițeană pare a fi doar un element de fundal, relevanța sa este nebănuț de mare, deoarece marchează faptul că locuitorii de acolo erau printre

opera lui I. L. Caragiale..., ed cit.

43. *Ibidem*, pp. 365-374.

44. *Ibidem*, p. 375.

45. Garabet Ibrăileanu, *Spiritul critic în cultura românească*, București, Editura Litera, 1976, pp. 181-212.

ultimii mitocani veniți la oraș, dincolo de acareturile lor întinzându-se... Bărăganul.

Un alt element neanalizat până acum este și faptul că personajele vorbesc despre „*strada lui Marc Aoleriu*“ (s.n.), ca și cum ar fi vorba despre vreun „comersant“ și mare „apropitar“ de imobile, până acolo încât ajunsesse pe vremuri imemoriale să cumpere o stradă întreagă ce se intersecta „la răscrucci“ cu alta ce avea o sonoritatea feminină după ei: „*Catilina*“ (!!!), care trebuie că venea neapărat de la vreo... Cătălină!

Dacă tot acest eșafodaj teoretic ar putea părea intelectualist, ținem să subliniem că, azi, în plină *selecție negativă a valorilor*, etimologiile populare în exces demască iarăși din plin imposturile. Este vorba și aici de „o trădare“, așa cum spunea Brânzovenescu⁴⁶, dar numai „să o știm și noi“, pentru că „iubim trădarea“ (ca mijloc lingvistic de artă), dar „urâm pe trădător“ (I.L.C., OSP, I, 6).

Și, pentru a evidenția în ordine cronologică cele mai flagrante astfel de exemple, vom fora în straturile acelei istorii în care s-a pus în mod oficial ca temelie valorică impostura (!).

Pentru a porni doar de la o primă „eră a ticăloșilor“ – cum ar fi spus Marin Preda – putem observa că: „În anii 1950, Lica Gheorghiu, fiica supraponderală a dictatorului Gheorghe Gheorghiu-Dej avea veleități artistice, așa că «tăticul» a încurajat renașterea filmului românesc postbelic, cu condiția ca fiica sa să apară pentru că era *talentată*. Ordinul de partid și de stat a fost executat întocmai, așa că ea a fost distribuită totuși cu mare greutate (pentru a nu distruge total filmul respectiv!). Ca o ironie adresată acestui moft dictatorial, folclorul citadin a creat cu acea ocazie o ironie bazată pe etimologia populară «tare-n tată» – «talentată»⁴⁷.

Apoi, a devenit de notorietate, până la a ajunge chiar o glumă subversivă, faptul că însuși „Toașu“ utiliza etimologii populare în discursurile sale kilometrice. Iar aceasta, fără ca nimeni să aibă curajul de a-l corecta, desigur, dacă în jurul său s-ar fi aflat cineva cu expertiză gramaticală. Fiind

46. Cristian Stamatoiu, „*Lanțul slăbiciunilor*“ *comunicaționale...*, ed. cit., p. 95.

47. *Ibidem*, nota de subsol nr. 43, p. 84.

nevoit să utilizeze termeni *intelectualiști* precum „exclus“ sau „Europa“, el utiliza explicitări legate de forma scurtă și orală a verbului „a fi“ la persoana a treia singular, obținând formele aberante: „Ie-xclus“ și „Ie-Uropa“.

Însă nici *capitalismul de cumetrie* de după 1989 nu a făcut decât să reinstitue o nouă eră agramată. Astfel, cu ocazia primului interviu al unui președinte postceaușist la CNN, acesta a încercat familiarizarea publicului anglofon cu ideea că românii sunt totuși descendenții romanizați ai dacilor, la rândul lor coborâtori din traci. Numai că propoziția-cheie, oricum eliptică și dezacordată, a sunat finalmente: „We are the ducks come from the trucks“⁴⁸, ceea ce a nedumerit și mai tare acel public occidental cu cultură aproximativă, pentru că lăsa să se înțeleagă că românii ar fi *rațe descărcate din camioane!!!*... Iar peste decenii situația nu era de loc mai bună, de vreme ce tot în S.U.A. (dar la sediul O.N.U.) etimologiile populare ne-au pus iarăși în încurcătură.

Dar, până atunci, au apărut pe teren băștinaș etimologiile populare produse de un alt președinte, fost „marinel/marinal/mariner“ (I.L.C., *D-l Goe*), pe un substrat psiholingvistic de natură sexistă, precum „*Sulaina channel*“⁴⁹ (pentru „Canalul Sulina“) sau „geniclog“ (în loc de „ginecolog“); de fiica mezină a celui dintâi, cea plină de „*succesuri*“⁵⁰ care era de părere că prim-ministrul de serviciu al tatălului „editează“ cu ușurință atunci când vorbește... corect, dar nu așa cum a fost cazul cu „aviara grippa“⁵¹ sau cu o altă zicere a sa care extrăgea din subconștient și demasca teama respectivului

48. <http://gzoltan.wordpress.com/2010/10/16/sa-radem-de-gafele-politicienilor-si-poreclele-lor>, la 16. 10.2010.

49. Ceea ce ar fi trebuit să fie în intenția lui Traian Băsescu pronunția toponimului: „Canalul Sulina“ – n.n.

50. <http://www.antena3.ro/life-show/fun/udrea-si-elena-basescu-au-avut-acelasi-pro-fesor-de-gramatica-succesuri-recidiveaza-123095.html>, la 16 aprilie 2012.

51. Ceea ce ar fi trebuit să fie în intenția lui Emil Boc: „Gripa aviara“. De remarcat că printr-un alt decupaj expresia conține și numele lui „Agrippa“ ce ar apărea la joncțiunea celor două cuvinte componente: „Aviar-a-grippa“ (n.n. cu s.n.).

de vreun „rechizitoriu“, de vreme ce utiliza acest termen în locul aceluia de „recuzită“: „La spectacol au fost stegulețe și baloane, așa că pot spune că am avut un *rechizitoriu* (s.n.) pe măsură.“⁵²

Însă etimologiile populare au făcut ravagii în epocă și prin alte sfere politice. Iar, pentru că tot era la modă ecologismul, un adept al acestuia, care vorbea despre *poluare*, era de părere că „România are grave probleme de *poluție*, mai ales Bucureștiul“⁵³, *capitală* dâmbovițeană încondeiată de Caragiale a fi un „Tâmpitopole“ al... „*capitaliștilor*“⁵⁴ (s.n.)! Iar acolo, „primarul care este“ a devenit sub ochii noștri celebru datorită unor de „perle“ lingvistice, precum: „goagă“, „almanahe“, „vangeli-oane“, dintre care se remarcă totuși „Nu poți să conduci organizația de București decât dacă poți și dacă ești bun, că altfel te *ejaculează*. Te *ejaculează*...“⁵⁵ (s.n.).

Dar aceste fapte de limbaj și gândire înnodate au tins să se generalizeze în timpul acelei prime... *prim-minstrese* supra-numită în pamfletele TV „Starea nației“ în 2019, drept „Sfânta Agramata“ sau „Tuta Nostra“, desigur, din jenă pentru a nu se recurge la denumirea ce apărea în cazul unui „web search“ viral în epocă⁵⁶. Iar o asemenea „perso-nulitate“⁵⁷ nu putea atrage în jurul ei și, mai ales în succesiunea ei, decât nonvalori rezonante. Și aceasta, de vreme ce – prin autodemascatoare acte freudiene *de comunicare ratată* – ea era de părere că: „vom reduce

52. Emil Boc, în: Radu Paraschivescu, *Cum gândesc politicienii...*, ed. cit., p. 159.

53. <http://www.ziare.com/politica/campanie/declaratiile-hai-oase-ale-politicienilor-in-2008571736>, la 22. 02.2008.

54. Confuzie celebră a lui Cațavencu care, referindu-se la bucureșteni, susținea în discursul său electoral din *O scrisoare pierdută* (III, 5) că „nu voi să recunosc epitropia bucureștenilor, a capitaliștilor, asupra noastră“.

55. http://www.realitatea.net/vanghelie-daca-nu-esti-bun-psd-bucurestite-ejaculeaza-aaa-te-ejecteaza_848119.html#ixzz2A8v4H4LC, la 27.06.2011.

56. Vezi „Proasta României“: <https://www.capital.ro/dancila-umilita-crunt-oprisan-catre-lia-olgu-ta-vasilescu-cauta-pe-google-proasta-romaniei.html>, la 15.12.2019.

57. Cristian Stamatoiu, „*Lanțul slăbiciunilor*“ *comunicaționale...*, ed. cit., p. 57.

democrația“ (în loc de „birocrăția“) în... „orașul universal“ (în loc de „universitar“)⁵⁸ etc... Așa că delirul devenise plinar și cotidian, oferind în scurt timp material pentru cărți întregi, cum este și aceea prin care scriitorul Radu Paraschivescu își încoronează opera de *pescar de „perle“* lingvistice. După ce editase la Humanitas, printre altele, mai multe titluri sugestive pentru tema noastră, autorul ne-a oferit în 2018 o culegere intitulată chiar cu un dezacord antologic al respectivei „duamne“: „*Orice om îi este teamă*“⁵⁹ (de o plângere penală – n.n.).

Și, după ce am analizat derapajul *franco-afon* drept mijloc al comicalului de limbaj la Caragiale, vom trece în revistă și câteva etimologii populare corespondente din perioada denumită de autorul de mai sus „*Un partid, doi ani și trei premieri*“⁶⁰.

Imediat după ce masacrare de la tribuna O.N.U. un discurs silabisit penibil în limba engleză: „...delegata țării, ministresă în funcție și fostă primăriță a Băniei s-a laudat că va ține a doua zi un discurs în cadrul Organizației Internaționale a Francofoniei... în franceză, o limbă pe care lăsa să se creadă că o stăpânește foarte bine“⁶¹, de vreme ce absolvise o facultate din susnumita urbe cu specializarea *franceză* (!). Dar, după ce se începe în stilul «furculision» al coanei Chirița cu «l'organisation de cette Session de la Commission sur la condition des femmes...», se abordează în același stil problematica inserției femeii pe piața liberă a muncii. Numai că, în loc de «l'augmentation de la préparation de femmes sur le marché du travail» [«creșterea pregătirii femeilor pe piața muncii» – fr., deși ar fi trebuit să se spună «pentru piața muncii»], s-a pronunțat ceva aberant“. Așa cum se percepe din înregistrare⁶², pe lângă dislocuirea substantivului masculin articulat „le marché“ (piața, fr.) cu un omonim gramatical feminin

58. <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-22469238-viorica-ncil-reducem-democra-reducem-birocra .htm>, la 9.11.2021.

59. Vezi: Radu Paraschivescu, *Orice om îi este teamă. Un partid, doi ani și trei premieri*, București, Editura Humanitas, 2018.

60. *Ibidem*, vezi: subtitlu. Este vorba de perioada 2017-2019 – n.n.

61. Cristian Stamatoiu, „*Lanțul slăbiciunilor“ comunicational...*, ed. cit., p. 83, aici și urm.

62. *Discursul în franceză al Liei Olguța Vasilescu la Conferința*

„la marche“ (treaptă), a mai avut loc în discurs și înlocuirea substantivului „travail“ (muncă, fr.) cu... „tramvai“ (!), ceea a condus auditoriul de limbă franceză la concluzia că vorbitoarea milita pentru inserția femeii «pe treapta tramvaiului» (!!!). Iar de aici, până la tirada lui Cațavencu: „Vom aclama munca, travaliul!“ (I.L.C., *OSP*, III, 5) nu e decât un pas, mai ales că „travaliu“ nu este echivalent cu „muncă“, el aparținând limbajului medical, unde face referire la actul nașterii!

Și chiar dacă, la scurt timp, paradigma politică părea a se fi schimbat, o altă „ministresă“ s-a înscris în acest concurs de-a-ndoaselea. Pretinzând că vrea să apere elevii de contaminarea cu Covid, ea cerea ca „băncuțele“ să fie dotate cu ecrane de *pepsi-glas*⁶³, în loc de „plexiglas“ (!). Numai că, ascultând cu atenție menționata înregistrare din 12.08.2020, se poate sesiza că de fapt titulatura respectivă mai era și stâlcit pronunțată, după o sonoritate de extracție suburbană: „pepsi“ (!).

Așadar, panoplia imposturilor demascate de etimologiile populare caragialiene este și astăzi cât se poate de prezentă, fapt ce pune, încă o dată, în evidență ineputizabila lor actualitate de natură structurală, iar nu ținând de coincidențe.

Acesta este și cazul cu alterarea temporalității din discursul confuz al lui Farfuridi, „avucatul“ (I.L.C., 1901, *Art. 214*) care ajunge să-și sprijine așa-zisa argumentare pe evenimente ale unei istorii ce se îndepărtează tot mai mult de prezent spre... viitor (!): „la 34, la 54, la 64, la 74 asemenea și la 84 și 94, și *ețetera*, întru cât ne privește...” – s.n. (I.L.C., *OSP*, II, 1). Și tot el este cel care, în tentativa de a părea un om politic de rigoare occidentală, reușește să anihileze însăși noțiunea de exactitudine prin exprimări precum: „Eu, la *douăsprezece trecute fix...*”; „*între cinci și șase fix* se-nchide telegraful...” – s.n. (*ibidem.*, I, 6 și II, 2).

Organizației Internaționale a Francofoniei; video, în: <http://jurnalul.ro/stiri/observator/video-discursul-in-franceza-al-liei-olgu-ta-vasilescu-la-conferinta-organizatiei-internationale-a-francofoniei-738072.html>, la 15.03.2017.

63. <https://comentator.ro/politichia/311-video-ministrul-educatiei-monica-anisie-a-promis-dotarea-bancutelor-elevilor-cu-pepsi-glas>, la 23.08.2020 (an a cărui pronunțare mai fusese și americanizată de către menționata *prim-ministresă* sub forma: „douăzeci-douăzeci“, desigur, într-o tentativă ridicolă de a poza ca intelectuală cosmopolită – n.n.).

Deși o astfel de abordare satirică ar părea poate exagerată, iată că ea a fost și depășită între timp de *sinergia faptelor* cotidiene! Iar deseori „gazetele“ noastre, acum preponderent... electronice, au surprins și diseminat astfel de „perle“. În șiragul acestora, se înscrie și încercarea unui președinte de partid ajuns iar în opoziție (după ani de guvernare mereu păguboasă pentru țară și invariabil mănoasă pentru cei aleși) de a imputa tocmai politicianismul succesivilor cu care s-au aliat apoi natural spre a reveni la guvernare, precum în *O scrisoare...* sau *Telegrame*. Așa că respectivul „politicastru“ (I.L.C., *Istoria se repetă*) s-a grăbit să-și acuze oponentii, dar în fapt să se demaște, prin declarația: „Ce se întâmplă anul acesta este un precedent la anul trecut“⁶⁴. Însă, la scurt timp, pe când nominaliza un ministru al proaspetei coaliții pentru *portofoliul* de la Ministerul Apărării, el a utilizat etimologia populară „portofelul Apărării“, ce a condus spre următoarea analiză jurnalistică: „Din psihologie se știe că uneori subconștientul trădează anumite gânduri. Nu știm dacă greșeala n-a fost voluntară, dar ce știm sigur e că urmează o serie de achiziții militare fără niciun pic de transparență“⁶⁵.

*

Pe cale de consecință, după ce s-a evidențiat rolul etimologiilor populare în exprimarea comicului caragialian, dar și în demascarea dezastrului cultural contemporan, va trebui să se treacă în paginile proiectatului *Repertoar* la o explicitare cronologică a lor. Iar scopul demersului va consta din facilitarea translatării unui comic determinat psiholingvistic dinspre text înspre o reprezentare scenică pe deplin acordată la esența personajelor din „Caragialume“.

◇

64. <https://adevarul.ro/news/politica/marcel-ciolacu-alesii-locali-psd-vor-vina-palatul-cotroceni-protesteze-1603cc95d5163ec-427175f1e6/index.html>, la 5.03.2021.

65. Marius Ghilezan, „Dîncu ia «portofelul apărării», în: <https://romanalibera.ro/op-ed/opinii/dincu-ia-portofelul-apararii>, la 24.11.2021. *Nota bene*. De remarcat faptul că politica editorială a periodicului respectiv nu acceptă Reforma ortografică din 1990 privind transformarea „î“→„â“, dar și pe acela că autorul scrie numele unui ministru cu inițială mică.

Însă *para-traducerea* noastră implică un sens subadiacent obișnuitei „volumizări”⁶⁶ la care este supus textul în cursul „lecturii” regizoral-artistice dinspre spațiul bidimensional al paginii spre cel tridimensional, specific scenei. Iar, în acest context, ni se impune o dimensiune metodologică inedită, introdusă prin replica personajului Mița (I.L.C., DC, I, 5), care i se destăinuie oftând lui Pampon: „La d-ta... nu poate fi ca la mine... La mine e o chestiune de *traducere*” (s.n.), adică de *trădare* în „amor”, ba chiar în „amoare” (*ibidem*, I, 6). Iar o astfel de glisadă confuzională evocă, fie și la modul comic, faptul că *traducerea* presupune și o doză (variabilă) de *mistificare*. Din această perspectivă *translațională*, viitoarea hermeneutică aplicată va trebui să-și asume faptul că orice *aducere* înspre scenă a textului presupune și o „trădare”⁶⁷ a lui, pe care noi vom încerca doar să o atenuăm prin termeni științifici. Dar nu vom viza nicidecum eliminarea sa, pentru că, dacă s-ar putea vreodată așa ceva, opera dramatică ar fi deposedată de inefabilul ei multisemantic.

Astfel, prin acel ideal Repertoar, secretarii literari și regizorii, în special, își vor putea reactualiza perpetuu viziunea asupra comediilor lui Caragiale, pentru ca apoi actorii să o întrupeze credibil prin personaje pe care spectatorii să le poată aplauda (sau nu) în deplină cunoștință de cauză. Dar, dincolo de aceste aspecte de specialitate, lucrarea va trebui să se adreseze oricărui receptor al lui Caragiale, fie el elev/student, sau devenit deja profesor, filolog, sociolog, psiholog, filosof, antropolog al culturii, jurnalist, politolog și chiar politician ori diplomat. Cu toții fiind, desigur, „români, mai mult sau mai puțin onești” (Cațavencu, în: I.L.C., OSP, III, 14).

66. Cristian Stamatoiu, *Istoria antropologică a activării reflexului teatral (O viziune holistică asupra civilizației scenei în interconexiune cu mentalul colectiv continuu)*, Cluj-Napoca și București, Editurile Școala Ardeleană și Eikon, 2015, pp. 8-10.

67. Sorin Crișan, cap. „Seducția flagranței”, în: *Teatru și cunoaștere*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 2008, pp. 127-168.

Bibliografie:

- ARVINTE, Vasile, *Normele limbii literare în opera lui I. L. Caragiale*, Iași, Editura Demiurg, 2007.
- CRIȘAN, Sorin, *Teatru și cunoaștere*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2008.
- GRAUR, Al., vezi: cap. „Etimologia populară“, în *Lingvistica...*, București, Editura Enciclopedică Română, 1972.
- IBRĂILEANU, Garabet, *Numele proprii în opera comică a lui Caragiale*, în *Opere*, III, București, Editura Minerva, 1976, pp. 246-258.
- IBRĂILEANU, Garabet, *Spiritul critic în cultura românească*, București, Editura Litera, 1976.
- IODAN, Iorgu, *Limba „eroilor“ lui Caragiale*, ediția a II-a, București, Societatea de științe istorice și filologice, 1957.
- HRISTEA, Theodor (coordonator), *Probleme de etimologie. Studii, articole, note*, București, Editura Științifică, 1968.
- HRISTEA, Theodor, „Paronimia și atracția paronimică în limba română (cu specială referire la opera lui I. L. Caragiale)“, în: *Limbă și literatură*, 1978, nr. 1, pp. 22-23.
- MIHĂILESCU, Dan C., *I. L. Caragiale despre lume, artă și neamul românesc*, București, Editura Humanitas, 1994.
- PARASCHIVESCU, Radu, *Orice om îi este teamă. Un partid, doi ani și trei premieri*, București, Editura Humanitas, 2018.
- PATAPIEVICI, H.-R., *Omul recent*, București, Humanitas, 2002.
- STAMATOIU, Cristian, „Caragialumea“ – matrice și prefigurare, Târgu Mureș, Editura Universității de Teatru, 1993.
- STAMATOIU, Cristian, *Etimologii populare „francoafone“ în dramaturgia românească / Des fausses étymologies «franco-aphones» dans la dramaturgie roumaine*, Iași, Editura Artes, 2015.
- STAMATOIU, Cristian, *Istoria antropologică a activării reflexului teatral (O viziune holistică asupra civilizației scenei în interconexiune cu mentalul colectiv continuu)*, Cluj-Napoca și București, Editurile Școala Ardeleană și Eikon, 2015.
- STAMATOIU, Cristian, „Lanțul slăbiciunilor“ comunicaționale în lumea lui Caragiale și în cea de azi, București, Editura „Eikon“, 2017.
- STAMATOIU, Cristian, „Preliminarii exacte pentru orice opinie fie ea despre teatrul românesc de azi“, Dosar-anchetă „Teatrul românesc, azi“, revista *Vatra*, 1/2 2020, pp. 73-77.
- URITESCU, Dorin N., *Contradicții în exprimare*, București, Editura SAIS, 2009.

VODĂ CĂPUȘAN, Maria, *Caragiale?*, Cluj Napoca, Dacia, 2002.
VRACIU, Arifton, *Lingvistică generală și comparată*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1980.

Resurse web:

<http://gzoltan.wordpress.com/2010/10/16/sa-radem-de-gafele-politicienilor-si-porecelelor>.

<http://www.antena3.ro/life-show/fun/udrea-si-elena-basescu-au-avut-acelasi-pro-fesor-de-gramatica-succesuri-recidiveaza-123095.html>.

<http://www.ziare.com/politica/campanie/declaratii-le-haioase-ale-politicienilor-in-2008571736>.

http://www.realitatea.net/vanghelie-daca-nu-esti-bun-psd-bucuresti-te-ejaculeaza-aaa-te-ejecteaza_848119.html#ixzz2A8v4H4LC.

<https://www.capital.ro/dancila-umilita-crunt-oprisan-catre-lia-olgu-ta-vasilescu-cauta-pe-google-proasta-romaniei.html>.

<https://www.hotnews.ro/stiri-esential-22469238-viorica-ncil-reducem-democra-reducem-birocra.htm>.

<http://jurnalul.ro/stiri/observator/video-discursul-in-franceza-al-liei-olgota-vasilescu-la-conferinta-organizatiei-internationale-a-francofoniei-738072.html>.

<http://jurnalul.ro/stiri/observator/video-discursul-in-franceza-al-liei-olgota-vasilescu-la-conferinta-organizatiei-internationale-a-francofoniei-738072.html>.

<https://comentator.ro/politichia/311-video-ministrul-educatiei-monica-anisie-a-promis-dotarea-bancutelor-elevilor-cu-pepsi-glas>.

<https://adevarul.ro/news/politica/marcel-ciolacu-alesii-locali-psd-vor-vina-palatul-cotroceni-protesteze-1603cc95d5163ec427175f1e6/index.html>.

<https://romanalibera.ro/op-ed/opinii/dincu-ia-portofelul-apararii>.